Liikmesriikide üldkohtud

Finska

Selles osas esitatakse teavet Soome üld- ja halduskohtute korralduse kohta.

Üld- ja halduskohtud – sissejuhatus

Soome kohtud on jagatud **üldkohtuteks**, mis tegelevad kriminaal- ja tsiviilasjadega, **halduskohtuteks**, mis teostavad haldusaktide kohtulikku järelevalvet, ja teatud **erikohtuteks**.

Üldkohtud on üldpädevusega kohtud. Nad lahendavad õigusvaidlusi, mis ei kuulu mõne teise kohtu pädevusse. Soome üldkohtute hulka kuuluvad järgmised kohtud:

esimese astme kohtud (*käräjäoikeudet/tingsrätterna*) (20),

apellatsioonikohtud (*hovioikeudet/hovrätterna*) (5) ning

Soome kõrgeim kohus (*korkein oikeus/högsta domstolen*).

Halduskohtud on Soomes üldised halduskohtud (*hallinto-oikeudet/förvaltningsdomstolarna*).

Üldised halduskohtud jagunevad kõrgeimaks halduskohtuks ja piirkondlikeks halduskohtuteks. Soomes on kuus piirkondlikku halduskohut: Helsingi, Hämeenlinna, Ida-Soome, Põhja-Soome, Turu ja Vaasa halduskohus. Lisaks on Ahvenamaal eraldi halduskohus, mida nimetatakse Ahvenamaa halduskohtuks.

Kõrgeim halduskohus on haldusasjades viimase astme kohus.

Esimese astme kohtud

Esimese astme kohtud (*käräjäoikeudet/tingsrätt*) on üldkohtute madalaim kohtuaste. Nad arutavad kriminaal- ja tsiviilasju ning tegelevad teatavate avalduste, näiteks abielulahutusavalduste menetlemisega. Soomes on 20 esimese astme kohut. Suuruselt on nad nii personali kui ka kohtuasjade arvu poolest väga erinevad. Aastas menetlevad esimese astme kohtud umbes 550 000 kohtuasja (80 000 kriminaalasja, 420 000 tsiviilasja ja 50 000 hagita menetlust). Esimese astme kohtutes töötab kokku umbes 1900 töötajat.

Esimese astme kohtute tegevust ja haldamist reguleerivad sätted ja eeskirjad on sätestatud **kohtute seaduses** (673/2016) ja esimese astme kohtute töökorras. Selle seaduse kohaselt on esimese astme kohtu vanemkohtunik ka selle kohtu haldusjuht.

Esimese astme kohtus osalevad teiste liikmetena ka rahvakohtunikud, kes võtavad osa raskemate kriminaalasjade ja maaõigusega seotud asjade lahendamisest. Rahvakohtunikud nimetavad kohalike omavalitsuste volikogud. Kohalike omavalitsuste valitavate rahvakohtunike arvu kinnitab justiitsministeerium. Rahvakohtunikele makstakse hüvitist riigi vahenditest.

Esimese astme kohtu menetlus

Esimese astme kohtu **tsiviilmenetluses** on kaks etappi: **ettevalmistus** ja **põhiistung**. Ettevalmistus algab poolte kirjalike avaldustega. Vaidlustamata nõuetega seotud asjad lahendatakse sageli juba selles etapis. Suuline ettevalmistamine toimub eelistungil ühe kohtuniku osalusel.

Kui selles etapis kokkuleppele ei jõuta, suunatakse asi eraldi põhiistungile. Põhiistungil võib viibida kas üks või kolm kohtunikku. Võimaluse korral peetakse põhiistung vahetult pärast eelistungit.

Kriminaalasjas sõltub kohtu koosseis süüteost. Kui on tegemist väärteoga, võib asja arutada üks kohtunik, raskemate kuritegude puhul aga tavaliselt üks kohtunik ja kaks rahvakohtunikku või kolm kohtunikku.

Kriminaalmenetluses järgitakse samu põhimõtteid nagu tsiviilmenetluses. Kriminaalasi võib samuti alata eelistungiga. Kohus võib nõuda, et süüdistatav esitaks oma seisukohad enne põhiistungit. Menetlus on suuline ja kohtuotsus põhineb faktidel ja tõenditel, mille pooled on kohtule esitanud. Kõik tõendid kogutakse põhiistungil. Võimaluse korral peetakse põhiistung vahetult pärast eelistungit. Kohtukoosseisu ei või põhikohtuistungil muuta. Mõningaid kriminaalasju võib seaduses sätestatud tingimustel arutada kirjaliku menetluse teel ilma põhikohtuistungit korraldamata.

Kui kohus ei jõua otsuse osas **konsensusele**, siis hääletatakse; igal kohtukoosseisu liikmel on üks hääl. Kui hääled jagunevad tsiviilasja puhul võrdselt, on otsustavaks kohtuniku hääl, kriminaalasjas tehakse sel juhul leebem otsus.

Kohtuotsus sisaldab põhjendusi. Enamikul juhtudel kuulutatakse kohtuotsus välja kohe põhiistungi lõpus. Mahukate või muul viisil keerukate kohtuasjade korral võib kohtuotsuse siiski teha hiljemalt kaks nädalat pärast põhiistungit. Sel juhul saavad pooled kirjaliku kohtuotsuse kätte kohtu kantseleist.

Apellatsioonikohtud

Soomes on viis apellatsioonikohut: Helsingi, Ida-Soome (Kuopios), Rovaniemi, Vaasa ja Turu.

Teise astme kohtuna vaatavad apellatsioonikohtud läbi apellatsioone ja kaebusi esimese astme kohtute otsuste peale. Teatud juhtudel võivad apellatsioonikohtud tegutseda ka esimese astme kohtutena. Näiteks arutavad nad ametialaseid süütegusid, milles osalesid nende pädevusse kuuluvate halduskohtute kohtunikud või kõrgemad riigiametnikud.

Iga apellatsioonikohus vastutab ka enda pädevusse kuuluvate esimese astme kohtute tegevuse järelevalve ning teatavate kohtuhalduse küsimuste eest, näiteks kohtunike ametisse nimetamise nõukogule seisukoha esitamine esimese astme kohtu või apellatsioonikohtu kohtuniku kohale kandideerijate kohta. Apellatsioonikohus peab seisukoha esitama seaduses ettenähtud koosseisus. Kohtu tegevuse ja tulemuslikkuse eest vastutab apellatsioonikohtu esimees. Apellatsioonikohus jaguneb **osakondadeks**. Osakond koosneb osakonnajuhatajast ja teistest kohtunikest. Kohtuasju arutab tavaliselt kolmest kohtunikust koosnev koosseis.

Apellatsioonikohtu menetlus

Teatavates kriminaal- ja tsiviilasjades on apellatsioonkaebuse esitajal vaja apellatsioonikohtult apellatsiooni jaoks menetlusluba. Menetlusloa andmise tingimused on kehtestatud seadusega. Asja arutatakse kirjalikus menetluses või suulisel põhiistungil.

Kõrgeim kohus

Soome kõrgeim kohus on **kõrgeim apellatsioonikohus**. See jaguneb kolleegiumideks, kus on kvoorum olemas siis, kui kohal on viis liiget.

Kohtuasja edasikaebamiseks kõrgeimasse kohtusse peab asjaomane pool taotlema menetlusluba. Kõrgeim kohus vaatab taotluse läbi ja otsustab, kas kõnealusel juhul võib menetlusloa anda. Otsuse teeb kahest või kolmest liikmest koosnev **koosseis**. Menetlusloa võib anda ainult seaduses sätestatud tingimustel.

Alates 1980. aastast on kõrgeimast kohtust saanud pretsedente loov institutsioon. Praktikas loob kõrgeima kohtu otsus õigusnormi, mida teised kohtud peavad sarnastes kohtuasjades järgima. Selliste kohtuasjade puhul, mida apellatsioonikohus on lahendanud madalaima astme kohtuna, ei ole menetlusluba vaja.
Kõrgeima kohtu tegevust juhib **esimees**. Teisi kõrgeima kohtu liikmeid nimetatakse kohtunikeks. Asja võib esitada kantsler, refereeriv nõunik, vanemkohtusekretär või kohtusekretär.
Lisaks kohtumenetluse küsimuste arutamisele vastutab kõrgeim kohus üldkohtu kohtunike nimetamise eest tähtajalistele ametikohtadele kauemaks kui üheks aastaks. Samuti esitab kõrgeim kohus seisukohti seaduseelnõude ja presidendi armuandmiste kohta, mis esitatakse Vabariigi Presidendile kinnitamiseks.
Menetlus kõrgeimas kohtus on tavaliselt **kirjalik**, kuid vajaduse korral võib korraldada **suulisi istungeid**.

Üldhalduskohtud

Halduskohtud

Soome põhiseadus nõuab, et igas avalikus tegevuses tuleb järgida rangelt seadusi. Isikul või ettevõttel, kes leiab, et riigi või kohaliku omavalitsuse otsus teda puudutavas küsimuses on ebaseaduslik, on üldjuhul õigus otsus edasi kaevata.
Otsuse tegemisel peab asutus esitama teabe selle kohta, kuidas ja kuhu otsus edasi kaevata. Paljudel juhtudel on esiteks võimalik taotleda otsuse muutmist asjaomaselt haldusasutuselt, misjärel võib rahulolematu pool kaebuse esitada halduskohtule. Haldusringkonnad põhinevad Soome piirkondadel, nii et üks ringkond hõlmab ühte või mitut piirkonda.
Kaebuse korral kontrollib halduskohus ametiasutuse otsuse seaduslikkust. Kui kaebaja ei ole halduskohtu otsusega rahul, on enamikul juhtudel võimalik esitada edasikaebus kõrgeimasse halduskohtusse või vähemalt pöörduda kõrgeimasse halduskohtusse menetlusloa saamiseks.
Halduskohtute korraldus on sätestatud halduskohtute seaduses (430/1999), valitsuse määruses halduskohtute pädevuse kohta (865/2016) ja eri töökordades. Halduskohtute suhtes kohaldatavad menetlusnormid on sätestatud halduskohtumenetluse seaduses (586/1996).
Halduskohtud menetlevad aastas umbes 20 000 kohtuasja. Neist enamiku puhul on tegemist kaebustega, kuid halduskohtud arutavad ka haldusvaidlusi ja pöördumisi. Registriklassifikatsioon hõlmab ligi 300 erinevat kohtuasjade kategooriat, mis näitab halduskohtutes arutatavate küsimuste suurt mitmekesisust.
Halduskohtud on regionaalsed üldkohtud ja tegelevad üldjuhul kõigi haldusõiguse küsimustega. Mõned küsimused on siiski koondatud teatud halduskohtutesse:
Helsingi halduskohtul on käibemaksu, tollimaksude ja varjupaigaküsimustes ainupädevus;
Vaasa halduskohtul on veeseaduse ja keskkonnakaitseseaduse kohaselt ainupädevus loa- ja sunnivahendite küsimustes;
Hämeenlinna halduskohus arutab põllumajandustoetuste, maaelu arengu toetamise ja põllumajanduse struktuuritoetustega seotud kaebusi;
Põhja-Soome halduskohus arutab kaebusi põhjapõdrakasvatuse ja loodusliku elatise toetusi puudutavates küsimustes, samuti kaebusi küsimustes, mille kohta otsus on tehtud koltasaamide seaduse alusel (*kolttalaki/skoltlag*).
Halduskohtu liikmed on esimees ja halduskohtu kohtunikud. Esimees juhib kohtu tööd ja vastutab selle tulemuslikkuse eest. Halduskohus võib jaguneda töö tegemiseks osakondadeks. Osakonda juhib osakonnajuhatajaks nimetatud õigusalase koolitusega kohtunik. Lisaks halduskohtu kohtunikele kuuluvad halduskohtute töötajate hulka ka referendaarid ja kantseleitöötajad. Halduskohtute töötajate arv kokku on umbes 550.

Halduskohtu koosseisud

Halduskohtud on kollegiaalsed kohtud, kus tavaliselt on kvoorum olemas, kui kohal on kolm liiget. Halduskohtu liikmed on esimees ja halduskohtu kohtunikud. Teatavates küsimustes, mis on seotud näiteks vaimse tervise või lapse hooldusele võtmisega, osaleb asja arutamisel ja otsustamisel ka osalise tööajaga ekspertliige. Keskkonnakaitseseaduse ja veeseaduse kohaselt arutatakse vastavaid küsimusi koosseisus, mis koosneb õigusalase koolitusega liikmetest, samuti loodus- või inseneriteaduste ekspertidest. Tavaline koosseis on nende küsimuste puhul neli liiget.
Halduskohtud võivad otsustada teatavate lihtsamate kaebuste üle ka väiksemates koosseisudes, tingimusel et see ei sea ohtu poolte õiguskaitset. Teatavaid seaduses loetletud kaebusi võib lahendada kaheliikmeline koosseis, kui küsimus on selge ja ei nõua seaduse uut tõlgendamist. See hõlmab teatud kaebusi seoses sissetulekute, kinnisvara- ja sõidukimaksude ning ehituslubadega. Kui kaheliikmelise koosseisu liikmed on otsuse suhtes eri meelt, peab asjas otsuse tegema tavaline kolmeliikmeline koosseis. Üks liige võib teha otsuseid näiteks parkimistrahvide, pukseeritud sõidukite tasude, juhilubade või ühistranspordi trahvide maksmisega seotud kaebuste kohta. Üks liige võib teha ka otsuseid kõigi ajutiste täitmiskeeldude kohta ning keelata või peatada maksude või maksete sissenõudmise.

Halduskohtu menetlus

Halduskohtutes toimub asja arutamine peamiselt kirjalikus menetluses, kuid viimastel aastatel on suulised istungid ja kohtulikud läbivaatamised muutunud tavalisemaks. Suuliste istungite arv on eriti suurenenud lastekaitset või välisriikide kodanikke puudutavates kohtuasjades.
Reeglina on kaebuse esitajal kohustus esitada oma nõuded ja nende põhjused. Asja nõuetekohase läbivaatamise tagamise eest vastutab siiski *ex officio* halduskohus. Halduskohtumenetluse seaduse kohaselt peab halduskohus asja läbi vaatama ulatuses, mida nõuab menetluse erapooletus ja õiglus ning kohtuasja olemus.
Halduskohtute eesmärk on arutada asju nende laekumise järjekorras. Teatavaid asju arutatakse siiski kiireloomulisena. Kui asi on halduskohtus menetlusse võetud, valmistab referendaar selle ette. Halduskohtute referendaaride hulka kuuluvad kohtunikuabid ja notarid, vahel ka halduskohtunikud. Referendaar vastutab kõigi vajalike seisukohtade või aruannete saamise eest asjaomastelt asutustelt ning poolte ärakuulamise eest.
Kui asi on menetlusse võetud, vaadatakse läbi menetluse eeltingimused ja kaebuse korral küsitakse otsuse eest vastutavalt asutuselt seisukoht ja asjakohased taustadokumendid. Pärast seda kuulatakse ära muud pooled ja kaebaja.
Referendaar valmistab kavandatava otsuse ette. Kohtunikud tutvuvad dokumentide ja kavandatava otsusega ning teevad seejärel kohtuasjas otsuse halduskohtu istungil.
Halduskohus võtab arvesse kõiki asjas ilmnevaid asjaolusid ja otsustab, millised asjaolud on otsuse tegemisel olulised. Kui otsuse tegemises osalevad liikmed ei jõua üksmeelele, siis toimub hääletamine. Referendaaril on õigus esitada asjas eriarvamus. Pärast istungit võib põhjenduse veel läbi vaadata ja kui see on allkirjastatud, väljastatakse otsus pooltele.

Kõrgeim halduskohus

Kõrgeim halduskohus on haldusasjades viimase astme kohus ja tal on kohtumenetluse küsimustes kõrgeimad kohtulikud volitused.
Enamik kõrgeimas halduskohtus menetletud kohtuasjadest on edasikaebused muude halduskohtute otsuste peale. Mõnel juhul peab kaebaja esmalt taotlema menetlusluba edasikaebamiseks kõrgeimasse halduskohtusse.
Soomes on võimalik edasi kaevata ka valitsuse või ministeeriumi, s.o kõrgeimat täitevvõimu esindavate organite otsuste peale.
Kõrgeim halduskohus võib esitada seisukohti ja ettepanekuid ka seadusandlikes küsimustes. Samuti teostab ta järelevalvet kohtumenetluse üle oma pädevuse piires. Tema kohus on tagada halduskohtusüsteemi toimimine ühtsel ja tõhusal viisil. Kõrgeim halduskohus nimetab ametisse halduskohtu kohtunikud, kui nad kui nad määratakse ametisse kauemaks kui üks aasta.

Kõrgeima halduskohtu tegevust juhib esimees. Kõrgeima halduskohtu liikmeid nimetatakse kohtunikeks. Kohtunikke on ligikaudu 20. Lisaks on kõrgeimas halduskohtus umbes 50 referendaari ja sama palju teisi töötajaid. Kõrgeim halduskohus jaguneb kolleegiumideks. Kantseleitöötajaid juhib kantsler. Aastas esitatakse kõrgeimale halduskohtule ligi 6000 kaebust. Kõrgeimas halduskohtus arutatavates kohtuasjades teeb üldjuhul otsuse viiest kohtunikust koosnev kolleegium. Menetlusloa andmisest võib keelduda kolmest kohtunikust koosnev kolleegium. Veeseaduses ja keskkonnakaitseseaduses nimetatud juhtudel ning teatavate intellektuaalomandi õigustega (nt patendid) seotud küsimuste puhul koosneb kolleegium õigusalase koolitusega liikmetest ja kahest osalise tööajaga ekspertliikmest. Ekspertliikmetel on sõltumatu kohtuniku staatus. Kõrgeimas halduskohtus toimub asja arutamine peamiselt kirjalikus menetluses; suuliste istungite ja kohtulike läbivaatamiste arv on igal aastal alla kümne.

Kohtute andmebaasid ja veebisaidid

Andmebaasi nimi

Finlex

Soome kohtud

Kas juurdepääs veebisaidile või andmebaasile on tasuta?

Jah, see on **tasuta**.

Jah, andmebaasi kasutamine on tasuta. Veebisait Suomen oikeuslaitos (Soome kohtud) sisaldab teavet Soome kohtusüsteemi kohta. See on keskne veebiteenus neile, kes otsivad teavet kohtute, prokuröride, kohtutäiturite, õigusabibüroode ja muude Soomes õigusemõistmisega seotud riigiasutuste kohta. Näiteks sisaldab andmebaas apellatsiooni- ja halduskohtute uusimat kohtupraktikat. Põhjalikumad andmebaasid kõrgeima kohtu, apellatsioonikohtute, halduskohtute ja erikohtute kohta on kättesaadavad Soome justiitsministeeriumi hallatava tasuta teenuse Finlex kaudu.

Viimati uuendatud: 02/02/2021

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.